

UDSKRIFT
AF
HØJESTERETS ANKE- OG KÆREMÅLSUDVALGS DOMBOG

HØJESTERETS KENDELSE
afsagt mandag den 22. september 2014

Sag 36/2014

Anklagemyndigheden
mod

Indkærede

(advokat Jakob S. Arrevad, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Horsens den 13. december 2013 og af Vestre Landsrets 7. afdeling den 7. januar 2014.

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Poul Søgaard, Jytte Scharling, Poul Dahl Jensen, Jan Schans Christensen og Lars Apostoli.

Påstande

Kærende, anklagemyndigheden, har nedlagt påstand om ophævelse af Vestre Landsrets kendelse af 7. januar 2014 og Retten i Horsens' kendelse af 13. december 2013, således at sagen af Retten i Horsens fremmes til afsigelse af udeblivelsesdom i medfør af retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4.

Indkærede har påstået stadfæstelse.

Sagsfremstilling

Den 11. september 2013 sendte Sydøstjyllands Politi et anklageskrift af 3. juni 2013 i sagen mod **Indkærede** til Retten i Horsens.

I anklageskriftet blev **Indkærede** tiltalt for spirituskørsel efter færdselslovens § 117, jf. § 53, stk. 1, med påstand om bødestraf samt betinget frakendelse af førerretten i 3 år.

Ved brev af 22. oktober 2013 blev **Indkærede** indkaldt til et retsmøde den 6. december 2013 kl. 13.00. I indkaldelsen, der blev forkyndt for et myndigt medlem af **Indkæredes** husstand, hedder det bl.a.:

”Anklagemyndigheden har anmodet om et retsmøde i en sag mod Dem. Sagen drejer sig om overtrædelse af færdselsloven. Kopi af anklagemyndighedens anmodning vedlægges.

...

De har pligt til at møde, hvis indkaldelsen er forkyndt senest 4 dage før retsmødet. ...
Hvis De udebliver fra retsmødet uden at give retten besked om en gyldig grund, **kan De blive anholdt**.

Retten kan vælge at behandle sagen, selvom De ikke er til stede. Det er dog en forudsætning, at De ikke – ud over førerretsfrakendelse, konfiskation og erstatning – idømmes en strengere straf end fængsel i 3 måneder. Hvis sagen afgøres, uden at De har været til stede, gælder der særlige genoptagelses- og ankeregler. ...

Ønsker De at få beskikket en forsvarer, skal De snarest og inden retsmødet kontakte retten. De må regne med, at De selv skal betale udgifterne til forsvareren, hvis De bliver dømt.”

Indkærede der ikke havde anmodet om beskikkelse af forsvarer, udeblev uden oplyst lovligt forfald fra retsmødet. Anklagemyndigheden anmodede derefter om, at sagen blev fremmet til dom i tiltaltes fravær efter retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4.

Retten i Horsens optog spørgsmålet til kendelse, der blev afsagt den 13. december 2013. I kendelsen hedder det bl.a.:

”Anklagemyndigheden har tilkendegivet, at der vil blive nedlagt påstand om bødestraf og om betinget frakendelse af førerretten.

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om, at sagen fremmes umiddelbart til afsigelse af udeblivelsesdom.

Som anført i Vestre Landsrets kendelse af 8. august 2013, refereret i Tidsskrift for Kriminalret 2013, side 1003/1V, vil det i en situation som den foreliggende være betænkeligt at fratage tiltalte den retssikkerhedsmæssige garanti, som en obligatorisk forsvarerbeskikkelse indebærer, hvorfor sagen ikke kan fremmes til dom uden beskikkelse af forsvarer. Derfor

b e s t e m m e s:

Sagen fremmes ikke til afsigelse af udeblivelsesdom.

Sagen udsat på anklagemyndighedens bemærkninger til spørgsmålet om anholdelse af tiltalte eller om beskikkelse af forsvarer for tiltalte.”

Anklagemyndigheden kærede kendelsen til Vestre Landsret og gjorde gældende, at obligatorisk forsvarerbeskikkelse alene skal ske i sager, hvor der er spørgsmål om fængselsstraf. Ved kendelse af 7. januar 2014 stadfæstede landsretten byrettens kendelse i henhold til grundene.

Anbringender

Anklagemyndigheden har anført bl.a., at bestemmelsen i retsplejelovens § 731, stk. 1, litra i, efter ordlyden klart og tydeligt alene foreskriver obligatorisk forsvarerbeskikkelse i sager, der fremmes efter retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4, når der er spørgsmål om fængselsstraf. Heroverfor står bemærkningerne om obligatorisk forsvarerbeskikkelse i forarbejderne til lovændringen i 1994, hvor bestemmelsen i retsplejelovens § 731, stk. 1, litra i, og § 855, stk. 3, nr. 4, blev indført. Disse bemærkninger om obligatorisk forsvarerbeskikkelse synes at angå alle sager, der fremmes efter bestemmelsen i retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4. I forarbejderne til lovændringen i 1994 er der imidlertid hovedsageligt fokus på spørgsmålet om frihedsstraf, ligesom det fremgår, at et af formålene med lovforslaget er at udvide adgangen til at idømme frihedsstraf ved udeblivelsesdom. Den obligatoriske forsvarerbeskikkelse synes således alene at vedrøre sager, hvor der er spørgsmål om at idømme frihedsstraf. Forarbejderne tager ikke i øvrigt stilling til spørgsmålet om forsvarerbeskikkelse i sager om bøde og frakendelse.

Af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis fremgår, at retten til at få en forsvarer beskikket ikke er en absolut rettighed. Der hersker ikke tvivl om, at forsvarerbeskikkelse er en væsentlig retssikkerhedsgaranti for tiltalte, men som anført i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis vil der være sager, hvor det retssikkerhedsmæssige aspekt ikke taler med helt samme vægt i relation til behovet for beskikkelse af forsvarer. Den foreliggende sag er ukompliceret såvel juridisk som bevismæssigt. Der er alene spørgsmål om bødestraf, som udmåles på takstmæssigt grundlag, og førerretsfrakendelse, som er en obligatorisk retsfølge. Der foreligger derfor ikke sådanne retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, at sagen ikke bør fremmes i tiltaltes fravær uden tilstedeværelse af en beskikket forsvarer. Hertil

kommer, at sagen alene kan fremmes i medfør af retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4, hvis tiltalte har været lovligt indkaldt, og det af indkaldelsen fremgår, at udeblivelse uden oplyst lovligt forfald kan medføre, at tiltalte dømmes for de forhold, som tiltalen angår, jf. § 855, stk. 3, nr. 4. Hvis sagen fremmes i tiltaltes fravær i medfør af § 855, stk. 3, nr. 4, skal dommen forkyndes for tiltalte personligt, medmindre tilsigelsen har været forkyndt for denne personligt. Tiltalte har endelig et ubetinget krav på at få sagen genoptaget, hvis han anmoder herom inden 4 uger fra dommens forkyndelse, jf. retsplejelovens § 987, stk. 3.

Indkærede har anført bl.a., at retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4, vedrører de mere alvorlige straffesager, der berettiger til en alvorligere sanktion end bøde. Der er ved denne proces – i modsætning til retsplejelovens § 897 – ikke en formodning for, at tiltalte ved sin udeblivelse har tilstået forholdet. Det følger af forarbejderne, at der under hovedforhandlingen skal ske en sædvanlig bevisførelse forud for rettens vurdering af skylds- og (eventuelt) sanktionsspørgsmålet, hvilket også er forudsat af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Dette nødvendiggør i sagens natur, at tiltalte som altovervejende hovedregel skal være repræsenteret af en forsvarer, der kan sikre processen på vegne tiltalte. I forarbejderne til lovændringen i 1994 hedder det om forsvarermedvirken bl.a.: ”Som en yderligere retssikkerhedsmæssig garanti for den tiltalte foreslås det derfor som en betingelse for, at sagen kan fremmes til udeblivelsesdom, at der i alle tilfælde skal beskikkes en sådan forsvarer. ... Det forhold, at der skal ske fuldstændig bevisførelse indebærer bl.a., at vidneførsel for retten foregår på sædvanlig måde under medvirken af forsvarer og anklager.” I forarbejderne til lovændringen i 2002 hedder det i overensstemmelse hermed bl.a.: ”Der skal som hidtil ske bevisførelse, for at tiltalte kan dømmes. ... Tiltalte skal i overensstemmelse med de gældende regler altid have en forsvarer, som normalt vil være beskikket.” Forarbejderne til begge lovændringer bekræfter således entydigt, at det med indførelsen af § 855, stk. 3, nr. 4, udelukkende har været tilsigtet at opretholde ordningen i den sædvanlige strafferetspleje med fuld bevisførelse om tiltaltes skyld og adgang til forsvarerbistand mv. Det har formodningen imod sig, at lovgiver skulle have tilsigtet en begrænsning af tiltaltes adgang til at få beskikket en forsvarer, selvom anklagemyndigheden ikke har nedlagt påstand om fængselsstraf.

Det ville have udgjort en åbenbar krænkelse af **Indkæredes** rettigheder i henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, hvis byretten havde gennemført hovedforhandlingen i **Indkæredes** fravær – med den sædvanlige bevisførelse som beskrevet oven-

for – uden at han var repræsenteret af en forsvarer under hovedforhandlingen. I forarbejderne til lovændringen i 1994 anså Justitsministeriet muligheden for at afsige udeblivelsesdom i straffesager for at være i overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 under bl.a. følgende forudsætning: ”For så vidt angår spørgsmålet om sagens oplysning bemærkes, at det som nævnt ovenfor er en betingelse for sagens fremme til udeblivelsesdom, at der er beskikket en forsvarer for den tiltalte.”

Retsgrundlaget

Retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4, er sålydende:

”En hovedforhandling kan fremmes til dom i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig,

...

4) når tiltalte ikke idømmes højere straf end ubetinget fængsel i 3 måneder eller andre retsfølger end konfiskation, førerretsfrakendelse eller erstatning”.

I retsplejelovens § 731, stk. 1, litra j, hedder det:

”Offentlig forsvarer bliver, for så vidt sigtede ikke selv har valgt en forsvarer, eller den valgte forsvarer udebliver, at beskikke,

...

j) når sager, hvor der er spørgsmål om fængselsstraf, fremmes i medfør af § 855, stk. 3, nr. 4.”

De to bestemmelser blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 369 af 18. maj 1994. § 855, stk. 3, nr. 4, blev indsat som § 847, stk. 3, nr. 4, der havde følgende ordlyd:

”§ 847. ...

Stk. 3. En domsforhandling kan fremmes til dom i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig,

...

4) når der under sagen alene er spørgsmål om ubetinget frihedsstraf i 30 dage eller derunder, konfiskation, førerretsfrakendelse eller erstatning”.

Der blev samtidig hermed indsat en ny bestemmelse i retsplejelovens § 731, stk. 1, litra i, om obligatorisk forsvarerbeskikkelse med følgende ordlyd:

”Offentlig forsvarer bliver, for så vidt sigtede ikke selv har valgt en forsvarer, eller den valgte forsvarer udebliver, at beskikke,

...

i) når sager, hvor der er spørgsmål om frihedsstraf, fremmes i medfør af § 847, stk. 3, nr. 4.”

I bemærkningerne til lovforslaget (Folketingstidende 1993-94, tillæg A, L 231, sp. 8030 ff.) hedder det bl.a.:

”1.5. Lovforslaget har yderligere til formål at udvide adgangen til at idømme frihedsstraf ved udeblivelsesdom. Det foreslås, at en domsforhandling kan fremmes til dom i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder hans tilstedeværelse nødvendig, og der ikke skønnes at blive spørgsmål om højere straf end hæfte eller fængsel i 30 dage. Gældende rets krav om, at tiltalte skal give samtykke til sagens fremme, foreslås således ophævet i disse tilfælde. I stedet stilles krav om, at anklageskriftet skal være forkyndt for tiltalte personlig, og at der skal være beskikket en forsvarer for tiltalte. ...

5.2. Forslagets baggrund og indhold

5.2.1. Generelle synspunkter

Det forekommer i vidt omfang, at den tiltalte i mindre straffesager, hvor frihedsstraf er forskyldt, udebliver fra retsmødet. Dette medfører i reglen, at sagen udsættes, for at tiltalte kan komme til stede, med tidsspilde for retten, advokater, vidner m.m. til følge. ...

5.2.2. Nyordningen med udeblivelsesdomme

Selve adgangen til at idømme kortvarige frihedsstraffe ved udeblivelsesdom foreslås etableret ved en ændring af bestemmelsen i retsplejelovens § 847, stk. 2. ...

Justitsministeriet foreslår derfor, at der i § 847 indsættes en ny bestemmelse, hvorefter en straffesag uden den tiltaltes samtykke kan fremmes, selv om tiltalte udebliver. Det er imidlertid en betingelse for sagens fremme, at der ikke bliver spørgsmål om højere straf end ubetinget frihedsstraf i 30 dage. Sagen kan således ikke resultere i, at den tiltalte idømmes frihedsstraf i mere end 30 dage – heller ikke betinget. Der er også mulighed for idømmelse af bødestraf, ligesom der kan ske konfiskation, afgøres erstatningskrav og ske frakendelse af førerretten.

For at sikre, at den tiltalte er bekendt med domsforhandlingen, er det endvidere en betingelse for, at sagen kan fremmes, at der er sket forkyndelse for den tiltalte personlig. ...

5.2.3. Forsvarermedvirken

Det er desuden en betingelse for, at sagen kan fremmes til dom i tiltaltes fravær, at der beskikkes en forsvarer for den tiltalte. Der er nedenfor nærmere redegjort for, at den foreslåede nyordning især vil få betydning for sager om kørsel i frakendelsestiden og spiritus- og promillekørsel. ...

Udebliver den tiltalte således i en sag, der vedrører kørsel i frakendelsestiden eller spirituskørsel, vil der som udgangspunkt ikke være beskikket en forsvarer for den pågældende, og den tiltalte vil selvsagt heller ikke kunne anmode herom. Som en yderli-

gere retssikkerhedsmæssig garanti for den tiltalte foreslås det derfor som en betingelse for, at sagen kan fremmes til udeblivelsesdom, at der i alle tilfælde skal beskikkes en sådan forsvarer.

...

5.2.7. Sager, der omfattes af nyordningen

En udvidet adgang til at idømme frihedsstraf uden tiltaltes tilstedeværelse vil formentlig primært kunne anvendes inden for færdselslovsområdet, hvor en stor del af sagerne afgøres helt takstmæssigt med korte frihedsstraffe. ...

Bestemmelsen muliggør også, at der udmåles bødestraf i sagen, og tillige at der pålægges erstatningspligt, sker konfiskation eller frakendelse af førerretten."

I lovforslagets specielle bemærkninger til § 731, stk. 1, litra i, hedder det bl.a.:

"Der indføres med denne bestemmelse obligatorisk forsvarerbeskikkelse i sager, hvor domsforhandlingen fremmes i tiltaltes fravær efter forslaget til § 847, stk. 3, nr. 4."

Ved lov nr. 256 af 8. maj 2002 blev området for afsigelse af udeblivelsesdomme efter retsplejelovens § 847, stk. 3, nr. 4, i tiltaltes fravær udvidet fra sager, hvor der "alene er spørgsmål om ubetinget frihedsstraf i 30 dage eller derunder" til sager, hvor der "ikke idømmes højere straf end ubetinget fængsel i 3 måneder".

I bemærkningerne til lovforslaget (Folketingstidende 2001-02, 2. samling, tillæg A, L 73, s. 2072 ff.) hedder det bl.a.:

"1. Indledning

Formålet med lovforslaget er – gennem en øget anvendelse af udeblivelsesdomme i straffesager – at bidrage til en mere hensigtsmæssig ressourceudnyttelse ved domstolene, herunder at nedbringe domstolenes sagsbehandlingstider. Dette skal navnlig ske ved at forhøje grænsen for, hvor lange fængselsstraffe det skal være muligt at idømme i tilfælde, hvor den tiltalte ikke møder op til domsforhandlingen. Efter forslaget skal det fremover være muligt at gennemføre en domsforhandling og afsige dom, selv om tiltalte ikke er mødt frem, når tiltalte ikke idømmes højere straf end ubetinget fængsel i 3 måneder. ...

3.3.6. Medvirken af forsvarer

Advokatrådet, Dommerforeningen og Rigsadvokaten foreslår, at den tiltalte fortsat altid skal have en forsvarer.

Justitsministeriet er enig med Advokatrådet, Dommerforeningen og Rigsadvokaten heri, og foreslår derfor ikke ændring af retsplejelovens § 731, stk. 1, litra i."

Højesterets begrundelse og resultat

Kæremålet angår, om en færdselsstraffesag, hvor anklagemyndigheden har påstået bødestraf og betinget førerretsfrakendelse, kan fremmes til dom i tiltaltes fravær efter retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4, uden at der beskikkes forsvarer for den udeblevne tiltalte.

I den af byretten truffe afgørelse, som landsretten har tiltrådt, er det med henvisning til Vestre Landsrets kendelse i TfK 2013.1003/1 anført, at det i en situation som den foreliggende vil være betænkeligt at fratage den tiltalte den retssikkerhedsmæssige garanti, som en obligatorisk forsvarerbeskikkelse indebærer, hvorfor sagen ikke kan fremmes til dom uden beskikkelse af forsvarer.

Højesteret lægger til grund, at byretten og landsretten herved har fundet, at der i den foreliggende sag skal ske beskikkelse af forsvarer efter retsplejelovens § 731, stk. 1, litra i (nu litra j), om obligatorisk forsvarerbeskikkelse som betingelse for, at sagen kan fremmes til udeblivelsesdom.

Efter retsplejelovens § 731, stk. 1, litra j, skal der ske obligatorisk forsvarerbeskikkelse, når sager, hvor der er spørgsmål om fængselsstraf, fremmes i medfør af § 855, stk. 3, nr. 4.

Efter ordlyden af § 731, stk. 1, litra j, skal der således ikke ske obligatorisk forsvarerbeskikkelse i den foreliggende færdselsstraffesag, hvor der ikke er spørgsmål om fængselsstraf, men alene om bødestraf og betinget førerretsfrakendelse.

Højesteret finder, at forarbejderne til lovændringerne i 1994 og 2002 ikke giver grundlag for at anlægge en anden fortolkning end den, som den klare ordlyd af bestemmelsen fører til.

Det bemærkes herved, at formålet med lovændringerne i 1994 og 2002 var at udvide adgangen til at idømme frihedsstraf ved udeblivelsesdom. Ved den udvidelse, der skete ved 1994-lovændringen, blev der som en retssikkerhedsmæssig garanti bl.a. indført et krav om obligatorisk forsvarerbeskikkelse i retsplejelovens § 731, stk. 1, litra i (nu j), i sager, ”hvor der er spørgsmål om frihedsstraf”. Ved lovændringen i 2002, hvor området for idømmelse af fængselsstraf ved udeblivelsesdom blev yderligere udvidet, fandt lovgiver ikke grundlag for at æn-

dre på ordlyden af retsplejelovens § 731, stk. 1, litra i (nu j) og dermed på kriteriet for den obligatoriske forsvarerbeskikkelse i sager, der fremmes efter retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4.

På den anførte baggrund finder Højesteret, at der ikke skal ske obligatorisk forsvarerbeskikkelse efter retsplejelovens § 731, stk. 1, litra j, i det foreliggende tilfælde, hvor der alene er spørgsmål om bødestraf og betinget frakendelse, for at sagen kan fremmes til udeblivelsesdom efter § 855, stk. 3, nr. 4.

Dette resultat kan ikke anses for at være i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6. Den foreliggende sag er bevismæssigt ukompliceret, og i tilfælde af domfældelse er både straf og frakendelse takstmæssig. Endvidere skal dommen forkyndes for tiltalte personligt, jf. retsplejelovens § 219 a, stk. 5, og der er en let adgang til genoptagelse, hvis tiltalte bliver dømt, jf. § 987, stk. 3.

Højesteret hjemviser herefter sagen til fortsat behandling ved Retten i Horsens.

Thi bestemmes:

Sagen hjemvises til Retten i Horsens til fortsat behandling.

Kæremålsomkostningerne for Højesteret betales af statskassen.

--oo0oo--

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Højesteret, den 22. september 2014

Anonymiseret

kontorfuldmægtig